

Nr 208.

Godkänd av första kammaren den 24 maj 1929.

Godkänd av andra kammaren den 24 maj 1929.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 231, gjorda framställning i fråga om det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk m. m., dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand och upprättande i dess ställe av en förmanskola för träindustri.

(Statsutskottets utlåtande nr 108.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 4 januari 1929 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 231 av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att tekniska elementarskolan i Borås må, på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, ombildas till ett tekniskt gymnasium;

dels i riksstaten för budgetåret 1929/1930 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 450,000 kronor att jämte erforderligt belopp av å samma anslag uppkomna besparingar fördelas mellan de olika läroverken på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits;

dels till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska läroverket i Örebro anvisa för budgetåret 1929/1930 ett extra anslag av 24,000 kronor;

dels ock till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna anvisa för nämnda budgetår ett extra anslag av 6,300 kronor.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 15 februari 1929 avlåten proposition, nr 92, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand må, på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, successivt avvecklas;

dels besluta, att i stället för nämnda fackskola skall från och med läsåret 1929/1930 i samband med tekniska gymnasiet i Härnösand upprättas en förmansskola för träindustri med de uppgifter och den organisation samt under de villkor, som i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i berörda statsrådsprotokoll tillstyrkt av Eders Kungl. Maj:t bestämmas;

dels ock — med ändring därutinnan av Eders Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1929 års riksdag framlagda förslag — i riksstaten för budgetåret 1929/1930 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 450,000 kronor, att jämte erforderligt belopp av å samma anslag uppkomna besparingar fördelas mellan de olika läroverken på sätt angives i det statsverkspropositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, dock med den ändring att för tekniska läroverket i Härnösand beräknas 57,950 kronor.

Vad först angår förslaget rörande omorganisation av den *tekniska elementarskolan i Borås*, vill riksdagen erinra om, att riksdagen redan nästlidet år uttalat sig för att det från textilindustrien framkomna kravet på förbättrade utbildningsmöjligheter för textiltekniker borde tillgodoses genom en ombildning av nämnda läroanstalt. Den av riksdagen begärda utredningen rörande det sätt, varpå en dylik omläggning lämpligen borde ske, har nu resulterat i ett förslag, att skolan skulle omorganiseras till *ett tekniskt gymnasium* med textilteknisk undervisning. Riksdagen kan icke känna sig övertygad om att en utveckling av skolan i denna riktning är erforderlig för det åsyftade ändamålet eller överhuvudtaget lämplig. Vårt land äger för närvarande tre tekniska gymnasier, nämligen ett i Härnösand, ett i Örebro och ett i Malmö. De hittills vunna erfarenheterna rörande dessa läroanstalter synas riksdagen näppeligen kunna giva stöd för den uppfattningen, att behov av ytterligare en sådan skola skulle föreligga. Gymnasiet i Örebro har visserligen städse varit talrikt besökt, men de båda övriga gymnasierna hava däremot hela tiden arbetat med ett relativt mycket ringa lärjungeantal. Under sådana förhållanden synes det icke vara tillrådligt att nu inrätta ett fjärde tekniskt gymnasium och detta därtill på en plats, ej alltför avlägsen från Örebrogymnasiet. Dessutom

kan det befaras, att med den föreslagna gestaltningen av skolan såsom en läroanstalt, vars huvudändamål vore att meddela en allmän-teknisk underbyggnad, just det önskemål, som föranlett riksdagen att ifrågasätta en omorganisation av skolan, alltså en förbättrad textiltknisk fackutbildning, komme att undanskjutas. Riksdagen har icke kunnat undgå att finna vissa uttalanden i skolöverstyrelsens framställning i ämnet visa hän i en sådan riktning.

Vad som här är det väsentliga, är att så anordna undervisningen vid den tekniska elementarskolan i Borås, att behovet av textiltknisk fackutbildning kan därstädes nöjaktigt tillgodoses. För sådant ändamål synes riksdagen åtminstone för närvarande ingen annan ändring av skolans organisation behöva ske, än att den hittillsvarande byggnadstekniska linjen, vilken uppenbarligen icke vidare är av behovet påkallad, indrages och ersättes av en textiltknisk linje. I övrigt torde skolans organisation kunna förbliva densamma som hittills.

Om tekniska elementarskolan organiseras på nu angivet sätt, med den byggnadstekniska avdelningen ersatt av en textiltknisk avdelning men eljest oförändrad, torde det vara nödvändigt att räkna med det i de tekniska elementarskolorna obligatoriska verkstadsarbetets bibehållande. Härutinnan kunna möjligen framtida erfarenheter giva anledning till en ändring, varigenom verkstadsarbetet skulle kunna uteslutas i samband med införande av fordran på förpraktik såsom inträdesvillkor, men tills vidare torde, som sagt, verkstadsarbete böra ingå i läroplanen. Vidare måste vid bibehållande av de nuvarande lägre inträdesfordringarna något mera tid ägnas åt de allmänna grundläggande ämnena. Med hänsyn till nu angivna förhållanden synes den textilfackliga särundervisningen icke kunna erhålla större utrymme än omkring 20 veckotimmar. Då berörda undervisning tills vidare skulle uppehållas med extra lärarkrafter, komme alltså antalet extra lärartimmar att ökas från nuvarande 60 till 80. Den härav föranledda kostnadsökningen utgör, efter i medeltal 175 kronor för veckotimme, 3,500 kronor. Den nuvarande anslagsposten å 1,000 kronor till materialier och diverse till verkstaden torde böra bibehållas. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle denna post bortfalla men i stället de båda anslagsposterna till böcker, underhåll av samlingar, undervisningsmateriell m. m. samt till materialier och diverse till laborationer ökas med resp. 400 kronor och 600 kronor. Dessa ökningar torde med den ståndpunkt, riksdagen intagit i organisationsfrågan, ej behöva ifrågakomma.

Till arvode åt biträde vid laborationer m. m. har, oavsett omorganisationen, ett belopp av 1,500 kronor ansetts erforderligt. Häremot har riksdagen intet att erinra. Till nu angivna belopp å 3,500 kronor och 1,500 kronor skulle så komma 1,750 kronor för de 10 veckotimmar, vartill medel hittills utgått utom staten. Summan av nämnda belopp utgör 6,750 kronor, varmed alltså staten för den tekniska elementarskolan i Borås skulle efter

omorganisationen behöva ökas. Statens slutsumma skulle då komma att uppgå till 53,250 kronor i stället för av Eders Kungl. Maj:t beräknade 55,000 kronor. På av överstyrelsen angivna skäl torde denna stat böra tillämpas redan från och med budgetåret 1929/1930, ehuru omorganisation skulle genomföras successivt.

Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser beviljandet av ett extra anslag å 24,000 kronor till en fjärde parallellavdelning vid *tekniska gymnasiet i Örebro* samt ett extra anslag å 6,300 kronor till upprätthållande av parallellavdelningar vid *tekniska fackskolan i Eskilstuna*, har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Vad härefter angår förslaget rörande omorganisation av *tekniska läroverket i Härnösand* anser riksdagen uppenbart, att anledning saknas för staten att längre uppehålla fackskolan för träindustri. Det synnerligen ringa lärjungeantalet under hela den tid av nära tio år, skolan funnits till, torde visa, att något behov av skolan icke föreligger. Riksdagen biträder alltså Eders Kungl. Maj:ts förslag, att skolan från och med läsåret 1929/1930 skall avvecklas.

Förslaget att låta fackskolan ersättas av en förmansskola för träindustri innebär visserligen, såsom ock departementschefen påpekat, en principiell nyhet, så till vida att läroanstalter med en sådan utbildningsuppgift hittills uppehållits såsom kommunala eller enskilda skolor, ehuru med understöd av statsmedel. Anordningen synes dock hava så stora praktiska fördelar, i det att på detta sätt till följd av fackskolans nedläggande ledigblivna lokaler och av denna hittills begagnad undervisningsmaterieell kunna komma till användning, och från industriens sida har planen omfattats med så stort intresse, att de principiella invändningar, som möjligen skulle kunna riktas mot förslaget, synas riksdagen icke böra tillmätas avgörande betydelse. Den tilltänkta organisationen bör enligt riksdagens mening betraktas såsom ett försök, vilket, om det ej utfaller väl, kan inställas.

På ett par punkter har riksdagen dock några anmärkningar att framställa.

För det första synes det riksdagen ej vara tillfyllestgörande, att den från industrihåll gjorda utfästelsen om ekonomiskt bidrag till tiden begränsats. Enligt riksdagens mening bör en förutsättning för att staten skall inrätta förmansskolan vara, att vederbörande förbinda sig att, så länge skolan av staten upprätthålles, lämna det avsedda bidraget av 5,000 kronor om året.

Vidare kan riksdagen icke finna tillräckliga skäl vara anförda för att, då nu fackskolan skall nedläggas, bibehålla den ena av de två vakanta lektorsbefattningarna vid läroverket. Enligt riksdagens mening kan uppsättningen av ordinarie lärare utan olägenhet inskränkas till, utom rektor, tre lektorer, och riksdagen anser, att denna inskränkning bör genomföras redan från och med den 1 juli 1929. Härav skulle föranledas följande för-

ändringar i läroverkets stat. Staten för innevarande budgetår upptager 5 ordinarie lektorer, en var med en avlöning av 5,800 kronor. Statens slutsumma utgör 62,950 kronor. Minskas antalet lektorer till tre, medför detta en minskning i staten med 11,600 kronor, alltså från 62,950 kronor till 51,350 kronor. Då avvecklingen skall ske successivt, torde man emellertid böra för budgetåret 1929/1930 räkna med en ökning av antalet extra lärartimmar, motsvarande det antal timmar, som komma på två ordinarie lektorer. Då varje ordinarie lektor beräknas bestrida i medeltal 24 veckotimmar, skulle erfordras medel till ytterligare 48 extra lärartimmar utöver de 44, som den nuvarande staten upptager, eller, efter i medeltal 175 kronor per veckotimme, 8,400 kronor. Nämda belopp av 51,350 kronor skulle alltså behöva ökas med 8,400 kronor till 59,750 kronor, som skulle utgöra statens slutsumma för budgetåret 1929/1930. Härav skulle dock ett belopp av 5,000 kronor bestridas medelst bidrag av enskilda, varför det tekniska läroverkets i Härnösand andel i det ordinarie reservationsanslaget torde för sistnämnda budgetår böra beräknas till allenast 54,750 kronor. Vad beträffar staten efter omorganisationens genomförande skulle genom minskningen av antalet lektorer till tre i stället för av Eders Kungl. Maj:t föreslagna fyra slutsumman, som enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag utgör 59,800 kronor, sänkas med 5,800 kronor till 54,000 kronor. Men då en compensation erfordras med 24 extra lärartimmar, måste sistnämnda belopp, 54,000 kronor, ökas med 24×175 kronor eller 4,200 kronor till 58,200 kronor.

Med nu angivna modifikationer anser sig riksdagen kunna bifalla vad av Eders Kungl. Maj:t föreslagits i fråga om tekniska läroverket i Härnösand.

Ovan omförmälda, av riksdagen beslutade ändringar i Eders Kungl. Maj:ts förenämnda olika förslag, skulle, såsom av det anförda framgår, medföra vissa kostnadsminskningar, men riksdagen anser likväl tillräcklig anledning icke föreligga att frångå Eders Kungl. Maj:ts förslag om det ordinarie reservationsanslagets uppförande i riksstaten för budgetåret 1929/1930 med oförändrat belopp, 450,000 kronor. Fördelningen av anslaget jämte erforderligt belopp av därå uppkomna besparingar skulle bliva följande:

Tekniska gymnasiet i Örebro	kronor	121,225:—
Tekniska läroverket i Malmö	»	112,100:—
Elektrotekniska fackskolan i Västerås	»	39,000:—
Tekniska elementarskolan i Norrköping	»	46,500:—
Tekniska elementarskolan i Borås	»	53,250:—
Tekniska läroverket i Härnösand	»	54,750:—
Tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna ..	»	36,300:—
Till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov	»	16,425:—
<hr/>		
Summa kronor		479,550:—

Under återopande av vad här anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser ombildning av tekniska elementarskolan i Borås till ett tekniskt gymnasium, beslutat, att vid nämnda skola skall, på sätt av riksdagen i det föregående angivits, anordnas en textilteknisk avdelning i stället för den nuvarande byggnadstekniska avdelningen;

dels beslutat, att tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand skall, på sätt av riksdagen ovan angivits, successivt avvecklas samt att i stället för nämnda fackskola skall från och med läsåret 1929/1930 i samband med tekniska gymnasiet i Härnösand upprättas en förmansskola för träindustri med de uppgifter och den organisation samt under de villkor, som i huvudsaklig överensstämmelse med vad riksdagen i det föregående angivit av Eders Kungl. Maj:t bestämmas;

dels i riksstaten för budgetåret 1929/1930 uppfört det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 450,000 kronor att jämte erforderligt belopp av å samma anslag uppkomna besparingar fördelas mellan de olika läroverken på sätt av riksdagen här förut angivits;

dels till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska läroverket i Örebro anvisat för budgetåret 1929/1930 ett extra anslag av 24,000 kronor;

dels ock till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna anvisat för nämnda budgetår ett extra anslag av 6,300 kronor.

Stockholm den 24 maj 1929.

Med undersåtlig vördnad.